

DE OOIEVAARSSTAND IS IN 1974 WEER TOEGENOMEN

In 1974 vlogen 23 jonge Ooievaars uit

Door H. L. Schuilenburg

Rijksinstituut voor Natuurbeheer
RIN-bericht nr. 64.

Door de najaarsstormen van 1973, en de voorjaarsstormen in 1974 gingen weer veel nesten verloren.

Op 25/2 arriveerde reeds de eerste Ooievaar op het nest van de heer Last te Grafhorst/IJsselmuiden. Uitzonderlijk vroeg dus. De temperatuur bedroeg toen overdag slechts 3° en er stond een behoorlijke oosterstorm. Verder bleven de temperaturen het gehele broedseizoen abnormaal laag, er was veel storm en regen en veel nachtvorst. Ondanks alles vlogen er 3 maal méér jongen uit dan in 1973.

De aankomstdata van de 8 broedparen waren als volgt: eerste paar te Sliedrecht op 23/2 en 3/4; tweede paar te Grafhorst 25/2 en 26/4; derde paar te Nijeveen 3/4 en 4/4; vierde paar te Leerdam 4/4 en 6/4; vijfde paar te Dussen, Raadhuis op 6/4 en 11/4; zesde paar te Schoonrewoerd 4/4 en 14/4; zevende paar te Wapenveld 13/4 (dit was het enige paartje dat tegelijkertijd is aangekomen); en ten slotte arriveerde het achtste paartje te Oudewater op 13/3 en 12/5.

Het nestenbestand bedraagt op het ogenblik 129 stuks, waarvan 65 paalnesten, 31 boomnesten, 9 schoorsteennesten, 23 daknesten en 1 torennest.

De provincies Groningen en Friesland bleven dit jaar zonder jongen. Voor zover bekend werden 8 nesten bewoond door broedparen, die alle 8 een

In 1974 is de ooievaarsstand toegenomen

Foto: Piet Munsterman

TABEL 1. In deze tabel is het overzicht gegeven van de bezettingen der nesten

	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Nesten door paren bewoond met resultaat	52	43	40	28	30	40	24	23	17	18	11	10	12	7	12	6	3	8
Nesten door paren bewoond zonder succes	21	13	10	22	16	10	9	6	15	10	8	9	7	7	2	3	3	—
Nesten door solitaires bewoond	16	14	10	19	13	10	11	6	7	6	10	2	4	7	3	7	3	1
Nesten tijdelijk in gebruik of bewoond	22	26	16	9	14	16	14	23	9	20	13	28	11	27	32	18	14	6
Nesten waar om gevochten is	24	10	14	11	8	15	4	6	8	7	4	6	5	5	3	2	1	1

In april 1974 werd met behulp van een heli-copter een nest van ongeveer 150 kg geplaatst op het dak van de Sint Maartenskerk te Oudkarspel.

goed resultaat opleverden. Er waren géén nesten die door niet-broed-paren werden bezet. Er werden 27 eieren gelegd, waarvan 1 bebroed ei verloren ging bij een gevecht. (1973 = 8). Er werden 26 jonge Ooievaars geboren. (1973 = 7). Er gingen 3 jonge Ooievaars verloren (1973 = 0), zodat 23 jonge Ooievaars uitvlogen. Dit is dus meer dan 3 maal zoveel als in 1973. Er werd 1 ei uitgeworpen. (1973 = 5).

Nesten tijdelijk door paren gebruikt:

E. Piest te Onna/Steenwijk (1973 = 0).

Nesten door solitairen bewoond:

Drongelen, Ned. Herv. Kerk. Mej. S. R. Hermanides (1973 = 3).

Nesten tijdelijk door solitairen bewoond:

J. J. Arendshorst, Breierwiede/Giethoorn; E. Piest, Onna/Steenwijk; Mevr. Gort v. d. Linden/fam. Stam, Kinderdijk; B. J. Hofhuis, Schuwacht/Lekkerkerk; W. F. Leemans, Warmond en A. Claerhoudt, Hank/Dussen (1973 = 14).

Nesten waar om gevochten is:

Raadhuis, Leerdam (1973 = 1).

Overzicht van de door paren bewoonde nesten en aantallen uitgevlogen jongen:

H. Veld, Nijeveen, Drenthe	3
G. J. Last, Graffhorst/IJsselmuiden, Overijssel	1
G. H. Luchtenbelt, Wapenveld/Heerde, Gelderland	2
Gemeentehuis, Oudewater, Utrecht	3
J. Mudde, Slidrecht, Zuid-Holland	3
Gemeentehuis Leerdam, Zuid-Holland	3
Gemeentehuis Schoonrewoerd, Zuid-Holland	4
Raadhuis Dussen, Noord-Brabant	4

Verloren gegane nesten:

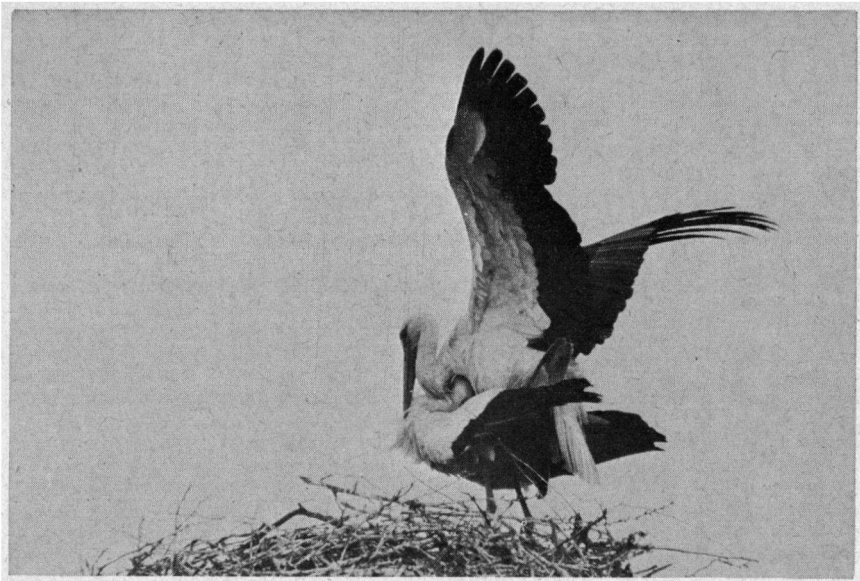
Totaal 23 jongen

Groningen: N. Renkema, Doezem/Grotegast.

Friesland: J. Bottinga, Drachten/Smallingerland; Sj. Couperus, Veenklooster/Kollumerland.

Tabel III. Aantal jonge Oolevaars per provincie 1939 - 1974.

Jaar	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Utrecht	N.-Holland	Z.-Holland	Zeeland	N.-Brabant	Limburg	Totaal aantal jongen	Aantal door paren be-woonde nesten	Gemiddeld aantal jongen per bewoond nest
1939	98	168	185	85	89	29	6	64	—	89	—	823	310	2.60
1950	42	30	42	24	14	10	—	14	—	21	—	197	83	2.32
1955	8	9	28	17	11	3	—	10	—	10	—	94	57	1.65
1956	11	13	27	14	8	—	—	8	—	14	—	95	63	1.64
1957	11	18	31	15	14	12	—	18	—	24	—	143	73	2.—
1958	5	11	29	17	12	6	—	10	—	21	—	111	56	2.—
1959	9	5	36	14	11	7	—	12	—	20	—	114	50	2.28
1960	2	8	11	4	3	—	—	14	—	9	—	51	48	1.06
1961	9	7	12	7	2	—	—	11	—	27	—	85	46	1.85
1962	7	11	18	16	3	6	—	13	—	31	—	107	50	2.10
1963	2	8	10	3	—	5	—	12	—	15	—	55	33	1.61
1964	3	11	20	7	—	—	—	11	—	18	—	60	29	2.07
1965	4	11	5	6	—	—	—	13	—	11	—	45	32	1.41
1966	—	5	9	—	2	—	—	10	—	16	—	42	28	1.50
1967	1	2	2	2	1	—	—	12	—	9	—	29	19	1.53
1968	—	—	5	3	2	—	—	8	—	7	—	25	19	1.32
1969	—	3	5	3	2	—	—	10	—	8	—	31	19	1.63
1970	—	—	3	—	—	—	—	10	—	4	—	17	14	1.21
1971	—	1	1	1	2	4	—	12	—	6	—	29	15	1.93
1972	—	2	2	3	2	—	—	3	—	3	—	15	9	1.66
1973	—	—	3	—	2	—	—	—	—	2	—	7	6	1.17
1974	—	—	1	3	2	3	—	10	—	4	—	23	8	2.87

Op het ooievaarsnest te Oudewater werden 3 jongen grootgebracht, 12 mei 1974.

Foto: J. A. M. Spoel

Drenthe: Gemeente Roden, Rietvink.

Overijssel: J. Torenbos Hzn., Eexterzandvoort/Gieten; S. P. J. Haverkamp, Oldemark.

Gelderland: Huize Ruys, Veessen/Heerde.

Utrecht: J. A. Hosang, Woudenberg; J. E. Mulder, Utrecht.

Zuid-Holland: K. van Dijk, Dordrecht; Ned. Herv. Kerk, Papendrecht.

Noord-Holland: Gem. Werken, afd. Plantsoenen, Amsterdam.

Noord-Brabant: Landgoed 'De Hoeve' te Deurne; Ned. Herv. Kerk Eethen/Wijk en Aalburg; Pastorie, Meeuwen, Wijk en Aalburg.

Nieuwe nesten:

Zuid-Holland: Paalnест op Gemeenteterrein, Gorinchem (Vogelbescherming).

Voord-Holland: Dak van de Sint Maartenskerk, Oudkarspel (Vogelbescherming).

Vernieuwde nesten:

Friesland: D. Maat, Luxwoude/Opsterland (Zelf); Mevr. S. Kijlstra-Faber, Oudega/Smallingerland, met medewerking van de brandweer, de vereniging 'Dorpsbelang' en de Vogelwacht.

Noord-Brabant: Wijk en Aalburg/Drongelen. Kerkdaknest met medewerking van Vogelbescherming en een kraan van de fa. Stoof uit Breda.

Zwervende Ooievaars en op de trek zijnde Ooievaars:

Groningen: 19/5 1 exemplaar te Grijpskerk op een tv-mast van de heer Luursema. 15/7 vlogen 3 exemplaren richting oost.

Drenthe: De heer A. B. Woldering te Buinerveen schreef: De heren P. en W. Sanders waarschuwden mij, dat er langs de Hunze te Ruinerveen 4 Ooievaars zwierden. Ik heb deze melding gecontroleerd en juist bevonden.

De heer J. Steegen zag 6/5 1 exemplaar tussen Zuidlaren en Veenhuizen.

De heer Rozema te Oosterhesselen zag 6/5 1 exemplaar tussen Oosterhesselen en Sleen.

De heer A. Feringa te Langelo/Norg zag enkele malen 1 of meer exemplaren lopen in het grasland.

De heer R. van Gerner te Borger/Buinen zag 1/5 1 exemplaar tussen Drouwen en Drouwenerveen en 6 exemplaren in een groep in Buinen. Eén exemplaar streek neer op een schoorsteen. Alle exemplaren vertrokken richting zuid-west.

Overijssel: De heer H. J. te Siepe, Windesheim/Zwolle heeft 1 exemplaar gesignaleerd op 20/4.

Gelderland: De heer A. Smit te Nunspeet zag op 10/5 2 exemplaren in de top van

een dode boom op de Hullerweg. Op 11/5 's morgens vroeg waren de vogels weer verdwenen.

De heer H. W. Derksen, De Steeg/Rheden heeft eenmaal 1 exemplaar zien overvliegen.

Mevr. A. H. Gerritsen-Hermanides, Tiel bericht het volgende: 28/7 4.45 uur rijdend van Gouda naar Utrecht, 5 exemplaren foeragerend (vóór Reeuwijk) in weiland en 26/7 1 exemplaar vliegend langs de Waal richting van NO-ZW (gezien vanuit haar huis).

Zuid-Holland: De heer G. den Uil te Giessen Nieuwkerk/Giessenburg zag 17/8 7 exemplaren in de omgeving van het ooievaarsnest aldaar.

Mej. E. Romein te Molenaarsgraaf meldt: enkele exemplaren gesignaleerd. Deze zijn niet gebleven.

De heer W. F. Leemans te Warmond heeft op 12/5 zwerfende Ooievaars gesignaleerd.

12/5 heeft mevr. Gort v. d. Linden/fam. Stam eveneens 1 exemplaar gezien en de heer B. J. Hofhuis op 18/4.

De heer L. J. de Jong te Goudswaard, meldde een mededeling van derden dat op 4/5 1 exemplaar werd gesignaleerd op een perceel bouwland op het eiland Tien-gemeten.

De heer E. Hartman te Ameide deelt mede, dat enige malen, gedurende enkele uren 1, en soms 2 exemplaren bij het nest zijn gesignaleerd.

De gemeente Lexmond meldt dat in het voorjaar 1 exemplaar zich in de omgeving van het nest heeft opgehouden.

De heer J. Mudde te Sliedrecht meldde het volgende: 14 exemplaren aanwezig in de omgeving van het nest en deden landingspogingen. Verdwenen na enige stoeipartijen maar kwamen 's avonds weer terug. Het spel begon opnieuw en resulteerde in de bezetting van het nest door 8 Ooievaars terwijl 6 Ooievaars plaatsnamen op schoorstenen en tv-masten van de burelen. Na overnachting vertrokken de indringers, maar de maandag daarop kwamen alle Ooievaars weer terug en herhaalde zich het zelfde spel. Maandag 19/8 13 exemplaren; 20/8, 23/8 en 24/8 lieten zij verstek gaan. 24/8 kwam 1 jonge Ooievaar nog even het nest bezetten.

Verongelukte eieren:

Op het nest te Leerdam werd bij een gevecht 1 ei uitgeworpen.

Verongelukte en/of gestorven Ooievaars:

De Rijkspolitie te Nijveen, Drenthe deelde mede, dat op het nest van de heer H. Veld, 1 jong al vroeg dood uit het nest werd geworpen. Het ergste is, (er waren 4 jongen) dat op een gegeven moment een jonge Ooievaar gevonden werd, die blijkbaar met een vuurbuks was afgeschoten. Dit jong stierf ook. Het derde jong werd eveneens afgeschoten en werd naar een dierenarts gebracht die een poot amputeerde, waarna de vogel naar het ooievaarsdorp 'Het Liesveld' werd gebracht. Daarna verdween een oude vogel en het enige overgebleven jong voor enkele dagen, maar beide vogels kwamen weer terug. Van de 4 jongen, vloog dus maar 1 exemplaar weg.

De heer B. Thalen uit Elim, vond in een weiland aldaar een oude, dode Ooievaar, die 2 gaten in de hals en een gebroken nek had. Aan de ring kon men zien, dat de Ooievaar met een ring van Vogelwarte Helgoland was geringd.

Tabel II. Overzicht van het aantal jongen per nest

Nesten met 1 jonge Ooievaar = 1 = 1

Nesten met 2 jonge Ooievaars = 1 = 2

Nesten met 3 jonge Ooievaars = 4 = 12

Nesten met 4 jonge Ooievaars = 2 = 8

Totaal 23 jonge Ooievaars.

Hiermede is het 20-ste achtereenvolgende ooievaarsverslag voltooid en moet ik een ander slotwoord doen volgen, dan bij mij gebruikelijk was. Ik meen, dat met het bereiken van de 80-jarige leeftijd, de tijd gekomen is, om de mij opgedragen taak, aan anderen te moeten overdragen.

Dank zij de enorme medewerking van nesteigenaars, rijkspolitie, burge-meesters en vele particulieren, is het mogelijk geweest een ooievaars-karhtotheek samen te stellen, die letterlijk alles bevat, wat zich in de laatste 20 jaren in de Nederlandse ooievaarswereld heeft afgespeeld.

Voor de laatste maal wil ik allen, ook de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, hartelijk danken voor de medewerking die ik van alle berichtgevers heb mogen ondervinden. Hopelijk zult u aan degene, die deze taak zal overnemen, de zelfde medewerking willen blijven verlenen.

● H. L. Schuilenburg, Marshall-laan 321, Utrecht

H. L. Schuilenburg 80 jaar

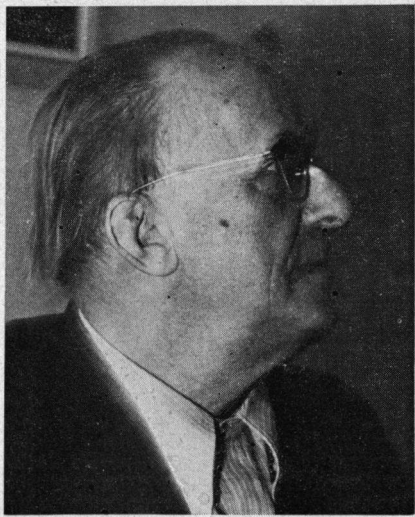
In 1956 werd de heer Schuilenburg bij de afdeling Natuur- en Landschapsbescherming van het Staatsbosbeheer aangesteld.

Bij de oprichting van het RIVON in 1957 ging hij mee en hij werkte daar tot zijn pensionering.

Daarna heeft hij nog 15 jaar in opdracht van het RIVON en daarna voor het RIN de ooievaarsenquête uitgevoerd.

Totaal heeft de heer Schuilenburg gedurende 19 jaar aan de jaarlijkse ooievaarsenquête gewerkt. Een kaartstelsel met het wel en (vele) wee van de ooievaarsstand in Nederland is hiervan het gevolg. Met grote nauwkeurigheid werden de binnenkomende gegevens door hem bijgehouden.

Helaas was er in deze periode een

H. L. Schuilenburg

sterke achteruitgang van de Ooievaars wat wel blijkt uit de vaak sombere titels van zijn jaarlijkse verslag in 'Het Vogeljaar'.

Nu hij de leeftijd van 80 jaar heeft bereikt vindt hij de tijd aangebroken te stoppen met deze werkzaamheden, die zo sterk zijn belangstelling hadden.

De heer Schuilenburg behoort tot de zeldzame mensen, die nog op latere leeftijd in de Ooievaar geloven.

Met dankbaarheid denken we aan de tijd dat hij dit werk voor ons instituut heeft willen doen.

Zijn taak zal worden overgenomen door D. A. Jonkers van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

Leersum 14 november 1974.

J. Rooth.

Nieuwe literatuur over de Ooievaar

In 'Aves' (Vol. 10, no. 2, 1973) verscheen een serie artikelen over de Ooievaar: A. Collin: 'Nidification de la Cigogne blanche (Ciconia ciconia) en 1972 à Hachy (Lorraine belge)' (pag. 29-69); G. H. Parent: 'La signification écologique de la nidification de la Cigogne blanche (Ciconia ciconia) en Lorraine belge, en 1972' (pag. 70-112); G. Baudoin 'Analyse de pelotes de réjection des Cicones (Ciconia ciconia) nicheuses à Hachy en 1972' (pag. 113-121); J. Tricot: 'Dynamique de population de la Cigogne blanche (Ciconia ciconia) en Europe occidentale et centrale' (pag. 122-151); C. Nicolay: 'La seconde nidification de la Cigogne blanche (Ciconia ciconia) à Hachy' (pag. 151-152).

In 'Die Vogelwarte' (Band 27 - Heft 3 - Juli 1974) verscheen: G. J. Broekhuysen: 'The Behaviour of White Storks (Ciconia ciconia) hatched in South Africa'. (pag. 166-185).

H. Kalchreuter schrijft over de trek van de Houtsnip met uitgewerkte Europese ringgegevens. G. Spitzer over het emigratiegedrag van het oosteuropese Baardmannetje. W. Haas over trekvogelwaarnemingen in het Sahel (Algerije, Mali, Niger) gebied. W. Gatter over de Boomklever als invasievogel en een aantal losse mededelingen.

In het 'Jahresheft 1973/74 van de Deutscher Bund für Vogelschutz e.V. schrijft Ernst Schüz (pag. 73-77) over '40 Jahre Storchforschung und Storchschutz'.

In 1974 werd een grote Europese ooievaarstelling gehouden die per land werd georganiseerd.